

**MUQOBIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISH:
MUAMMOLAR VA YECHIMLAR**

*Ibragimov Gayratjon Artikovich,
Toshkent Moliya instituti
“Iqtisodiy tahlil” kafedrasida, i.f.n., dotsent*

Annotatsiya. Atrof-muhit bilan bog'liq muammolar, jumladan, global iqlim o'zgarishlari barqaror rivojlanish yo'llarini izlashni muhim vazifa sifatida kun tartibiga qo'ydi. Tabiiy resurslarning cheklanganligi va iste'molning nazoratsiz o'sishini matematik modellash natijalari iqtisodiyotda o'sish chegaralari mavjudligi haqida tushunchani shakllanishiga olib keldi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining atrof-muhit bo'yicha dasturi tuzilishi esa barqaror rivojlanish haqida ilk qarashlar paydo bo'lishiga asos bo'ldi. Barqaror rivojlanish iqtisodiy o'sish, ijtimoiy mas'uliyat va ekologik muvozanat mavjud bo'lgan holdagina mumkin bo'ladi. Mamlakatimizda barqaror rivojlanish vazifalarini hal etish muqobil iqtisodiyot sifatida yashil iqtisodiyotni shakllantirish vositasida amalga oshirilishi mumkin bo'ladi.

Kalit so'zlar: iqtisodiy tizimlar, yashil iqtisodiyot, ekologik muhit, tabiiy resurslarning cheklanganligi, barqaror rivojlanish, ekologik omillar.

Maksimal foyda olishga va xarajatlarni minimallashtirishga qaratilgan, boshqa fundamental asoslarga ega bo'lmagan, uzoq muddat davomida global rivojlantirilgan iqtisodiyot turli mamlakatlarda tabiiy, ijtimoiy va ma'naviy muhitni tubdan o'zgartirib yubordi. Atrof-muhit bilan bog'liq muammolar, global iqlim o'zgarishlari, ijtimoiy tengsizlik o'tgan asrning oxiri va ushbu asrning boshlarida mamlakatlar, korporatsiyalar va kishilar duch kelgan global muammolar va inqirozlarning tarkibiy qismi sifatida yuzaga chiqdi. Ushbu holat dunyoga qarashning global nuqtai nazardan qayta ko'rib chiqish va barqaror rivojlanish yo'llarini izlashni muhim vazifa sifatida kun tartibiga qo'ydi.

Tabiiy resurslarning cheklanganligi va iste'molning nazoratsiz o'sishini cheklash zarurligi haqidagi fikrlarni dastlab qadimgi yunon faylasuflari bildirishgan. Ammo, odatda barqaror rivojlanish kontseptsiyasi ingliz ruhoniysi va iqtisodchisi Tomas Robert Maltus bilan bog'lanadi. 18-asrning boshlarida Maltus aholining o'sishi geometrik progressiyada, oziq-ovqat va resurslar ishlab chiqarishning o'sishi esa arifmetik progressiyada amalga oshadi, bu esa uzoq muddatli istiqbolda ocharchilik, urushlar va hatto inqiloblar kabi falokatlarga olib keladi degan gipotezani ilgari surdi.

Tabiiy resurslarning cheklanganligi, ongli ishlab chiqarish va iste'molning ahamiyati haqidagi g'oyalarning shiddatli rivojlantirilishi Maltusning birinchi asarlari nashr etilgandan keyin oradan 170 yil o'tgach sodir bo'ldi. 1972-yilda “Rim klubi” xalqaro jamoat tashkiloti aholi sonining o'sishi tufayli tabiiy resurslarning kamayib

ketishini matematik modellashtirish natijalari bo'yicha birinchi ma'ruza – mashhur “O‘shish chegaralari”ni (The Limits to Growth) e’lon qildi. Model 12 xil rivojlanish stsenariysini o'z ichiga olgan bo'lib, ulardan beshtasi iste'molning haddan tashqari o'sishi tufayli aholi sonining 1-3 milliard kishigacha halokatli qisqarishini tavsiflagan, yettitasi esa ularga nisbatan insonparvarroq bo'lib, insoniyatning ekologik, demografik va ijtimoiy xabardorligini oshirishga tayangan.

Aynan 1972 yilda Birlashgan Millatlar Tashkilotining atrof-muhit bo'yicha dasturi tuzildi va u ekologik muammolarni global miqyosda muhokama qilishni boshlanishiga asos soldi. Shu paytdan boshlab barqaror rivojlanish haqida ilk qarashlar paydo bo'la boshladi.

Barqaror rivojlanish haqidagi hozir qo'llanilayotgan tushuncha 1983 yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan atrof-muhit va rivojlanish bo'yicha Butunjahon komissiyasini chaqirilganida tasdiqlandi. Komissiya tomonidan tasdiqlangan “barqaror rivojlanish” atamasi va uni avlodlar aloqasi orqali tushuntirish bugungi kungacha keng qo'llanib kelinmoqda.

Barqaror rivojlanish - bu atrof-muhit va resurslarni saqlab qolgan holda, ya'ni kelajak avlodlarning o'z ehtiyojlarini qondirish imkoniyatlariga zarar yetkazmasdan, insonning hozirgi ehtiyojlarini qondirishga qaratilgan chora-tadbirlar majmuidir.

Barqaror rivojlanish uchta asosiy komponent o'zaro muvozanatda bo'lgan holdagina mumkin bo'ladi: iqtisodiy o'sish, ijtimoiy mas'uliyat va ekologik muvozanat. Birlashgan Millatlar Tashkilotining 2015 yildagi “Barqaror rivojlanish kun tartibi” dasturiy hujjatiga muvofiq 17 ta barqaror rivojlanish maqsadi belgilangan. Maqsadlarning barchasi ham dunyoning turli burchaklarida bir xil darajada dolzarb emas, lekin umuman olganda ushbu maqsadlarga erishish hozirgi va kelajak avlodlarning hayot sifatini yaxshilash imkonini beradi.

So'nggi yillarda iqtisodiyotni ekologik jihatdan yangi sifat darajasiga ko'tarish harakatining davom etishi “yashil iqtisodiyot” atamasidan keng foydalanilishiga olib keldi. Ushbu atamani global qo'llash esa 2012 yilda Rio-de-Janeyroda bo'lib o'tgan Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror rivojlanish bo'yicha konferentsiyasiga tayyorgarlik ko'rish paytida va ayniqsa, konferentsiyaning "Biz xohlagan kelajak" deb nomlangan yakuniy hujjati nashr etilgandan keyin boshlandi. Rio+20 konferensiyasi uchun tayyorlangan Birlashgan Millatlar Tashkiloti Yevropa Iqtisodiy Komissiyasining “O'tish davridan transformatsiyaga: Yevropa va Markaziy Osiyoda barqaror va keng qamrovli rivojlanish” nomli ma'ruzasida ikkita bo'lim “yashil” iqtisodiyotga bag'ishlangan va u asosan aholining kambag'al qatlamlari va sog'liqni saqlash sohasi uchun mo'ljallangan edi.

Yashil iqtisodiyot - bu iqtisodiyot fanining XX-asr oxirlarida shakllangan yo'nalishi bo'lib, u inson iqtisodiy faoliyatining atrof-muhitga salbiy ta'sirini kamaytirish zarurligidan kelib chiqib, har qanday to'lov evaziga iqtisodiy o'sishga emas, atrof-muhit uchun minimal xavf bilan barqaror rivojlanishga qaratilgan. Ushbu

yo'nalish tarafdorlari iqtisodiyotni o'zi faoliyat yuritadigan va tarkibiy qismi bo'lgan tabiiy muhitning unga qaram bo'lgan komponenti deb hisoblashadi.

Yashil iqtisodiyot kontseptsiyasi iqtisodiyot fanining ekologik iqtisodiyot va atrof-muhit iqtisodiyoti kabi sohalari bilan chambarchas bog'liq.

Yashil iqtisodiyot nazariyasi uchta aksiomaga asoslanadi:

- cheklangan makonda ta'sir doirasini cheksiz kengaytirish mumkin emas;
- cheklangan resurslar sharoitida cheksiz o'sib borayotgan ehtiyojlarni qondirishni talab qilish mumkin emas;
- yer yuzidagi hamma narsa o'zaro bir-biriga bog'liq.

Yashil iqtisodiyotni o'rganish va iqtisodiy modellashtirishning asosiy ob'ektlari qatoriga quyidagilar kiradi:

- iqtisodiyotni boshqarish va sayyoramizning ekologik muhiti o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik;

— ekologik va ijtimoiy omillarni o'z ichiga olgan va uzoq muddatli istiqbolda iqtisodiy faoliyatning atrof-muhitga zararini minimallashtirishga yordam beradigan iqtisodiy tizimlarni boshqarish usullari;

- ishlab chiqarish va umuman boshqaruv sohasida yangi texnologiyalarni ishlab chiqishda asoslanish kerak bo'lgan, atrof-muhitga zararni minimallashtirishga qaratilgan tamoyillar.

Respublikamizda yashil iqtisodiyotni shakllantirishda qishloq xo'jaligi sohasidagi o'zgarishlar ijobiy o'rin tutadi. O'z vaqtida qayd etganimizdek, ma'muriy rejalashtirish va taqsimlash tizimidan bozorga yo'naltirilgan tizimga o'tish boshqaruvning iqtisodiy, moliyaviy va huquqiy sharoitlarni o'zgartirdi va ko'p tarmoqli qishloq xo'jaligi sektori shakllandi (Ibragimov, G., & Yakubov, U. (2015)). Ushbu sektor yashil iqtisodiyotni yaratishda "lokomotiv" vazifasini bajarishi mumkin bo'lgani uchun, yashil iqtisodiyot haqidagi fan bo'yicha tushunchalarni aniqlashtirib olish zarur.

Yashil iqtisodiyot haqidagi fanning yuqoridagi umumlashtirilgan ob'ektlariga asoslanib, mazkur holda iqtisodiyot fanining boshqa fanlar bilan kesishishini hisobga olib, yashil iqtisodchilarga ko'p mavzuli metodologiya xos degan xulosaga kelish mumkin.

Shunday qilib, ilmiy bilish usullarini va strategiyani tanlashda yashil iqtisodchilar asoslanadigan eng muhim tamoyillarga:

- cheklangan resurslar sharoitida odamlarning yashash muammolarini hal qilishda ekologik omillarning ustuvorligi;
- konseptual, mafkuraviy, siyosiy va iqtisodiy darajada amalga oshiriladigan yashil iqtisodiyotni amalga oshirish darajalarini ajratish;
- muayyan texnologiyalarni joriy etishning asosliligi kiradi.

Iqtisodiy tizimlarni "yashillashtirish"ning turli usullarini, yangi texnologiyalarni ishlab chiqish jarayonida yashil iqtisodiyot ushbu ishlanmalarning maqsadga muvofiqligi va samaradorligini oshirish uchun zarur bo'lgan:

- atrof-muhitga yetkaziladigan zararning ruxsat etilgan chegaralarini aniqlashda belgilangan chegaralarni asoslanganligiga, ularni buzish oqibatlarining to'liq tasavvurini shakllantirilishi;

— hisob-kitoblarning matematik qat'iyliigi, tahlil va ishlanmalarning bir necha fanlarga bog'liqligi tamoyillariga rioya qilishi kerak.

Yashil iqtisodiyot fani faoliyatining to'rtta darajasini belgilash mumkin.

Birinchi, konseptual darajada yashil iqtisodiyot eng umumiy harakatlar strategiyasini ishlab chiqadi, iqtisodiy tizimni rivojlantirishda "yashil" yo'nalishlarni belgilab beradi.

Keyingi, ikkinchi daraja mafkuraviy daraja bo'lib, unda xo'jalik yurituvchi sub'ektlar uchun "yashil" qadriyatlarni aktuallashtirish amalga oshiriladi. Ushbu darajada yashil iqtisodiyotning asosiy vazifasi jamiyatga ekologik toza ishlab chiqarishning zarurligi g'oyasini singdirishdan iborat.

Birinchi ikki daraja shakllangandan keyin huquqiy, davlat tomonidan tartibga solish va tegishli qonunchilikni ishlab chiqish muammoli sohaga aylanadi. Bu yashil iqtisodiyotning uchinchi - siyosiy darajasi hisoblanadi. Bunda iqtisodiyotni "yashillashtirish"ga hissa qo'shadigan va bir vaqtning o'zida tadbirkorlik subyektlarini qoniqtiradigan qonun hujjatlarini ishlab chiqish zarur.

To'rtinchi, iqtisodiy darajada oldingi barcha darajalardagi rivojlanish natijalari namoyon bo'ladi, ularning muvaffaqiyati baholanadi.

Raqamli asosda qabul qilingan qarorlarni yanada kengroq qo'llashga xizmat qiluvchi mamlakat qonunlarining mavjudligi va hukumatning harakatlari, shuningdek, davlat organlari tomonidan raqamlashtirishga moliyaviy investitsiyalar kiritilishi muhim rol o'ynaydi (Gayratjon Ibragimov Artikovich. (2022)).

Mamlakatimizda qayd etib o'tilgan darajalardagi vazifalarni amalga oshirish muqobil iqtisodiyot sifatida yashil iqtisodiyotni shakllanishini ta'minlashga xizmat qiladi deb umid qilamiz.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ибрагимов, Г. А. (2023). ЦИФРОВИЗАЦИЯ ЭКОНОМИКИ И ВОПРОСЫ БЕЗОПАСНОСТИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 68-73.
2. Ibragimov, G. A. (2021). Business Analysis In The Digital Economy. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 12(7), 4543–4549.
3. Ibragimov G. (2022). Introduction of digital solutions to the economy of Uzbekistan: problems and solutions. *International Journal of Research in IT and Management (IJRIM)*, 12(9), 34-39. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRIM2Sep22-Uzb-1.pdf>
4. Ibragimov G. (2022). Keeping records of imported goods while improving customs administration in Uzbekistan. *International Journal of Research in Finance and Marketing (IJRFM)*, 12(11), 30-34. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRFM3Nov22-Uzb.pdf>

5. Ibragimov G. (2023). Problems of training financial analysts in the republic of Uzbekistan. *International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS)*, 13(06), 108-115. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRESS11June23-Uzb.pdf>
6. Ibragimov G. (2022). Digitalization of the economy of Uzbekistan: experience and prospects. *International Journal of Research in Economics and Social Sciences (IJRESS)*, 12(05), 102-109. Retrieved from <https://euroasiapub.org/wp-content/uploads/IJRESS10-May2022.pdf>
7. Ibragimov, G., & Yakubov, U. (2015). Agricultural Development in Uzbekistan. *SCIENTIFIC ENQUIRY IN THE CONTEMPORARY WORLD: THEORETICAL BASICS AND INNOVATIVE APPROACH*, 74. Retrieved from https://bmpublgroup.com/assets/1_26_4_1.pdf#page=75
8. Gayratjon Ibragimov Artikovich. (2022). GLOBAL DIGITALIZATION AND THE PLACE OF UZBEKISTAN. IV ФОРУМ «ЭКОНОМИКА В МЕНЯЮЩЕМСЯ МИРЕ» 2022 май КАЗАНЬ-ТАШКЕНТ), Казань-Ташкент. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6627529>
9. Нурманов, У. А. (2022). ИҚТИСОДИЁТНИ ГЛОБАЛЛАШУ ШАРОИТИДА ЖОРИЙ АКТИВЛАР ТАҲЛИЛИНИНГ НАЗАРИЙ-УСЛУБИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. "Экономика и туризм" международный научно-инновационной журнал, 4(6). Retrieved from <http://interjournal.uz/index.php/journals/article/view/82>
10. Rahimov M.Yu. (2013). An analysis of the financial condition of economic entities. Educational manual. -Т.: Finance.
11. Асаналиевна, С. З. (2022). Факторы Устойчивого Развития Предприятий. *Central Asian Journal of Innovations on Tourism Management and Finance*, 3(4), 65-70. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/QSMX8>
12. Нурманов, У. А. (2022). ХЎЖАЛИК СУБЪЕКТЛАРИДА ЖОРИЙ АКТИВЛАР ВА УЛАРНИНГ ТАҲЛИЛИЙ КЎРСАТКИЧЛАРИ. *Журнал Инновации в Экономике*, 5(2). Retrieved from <https://tadqiqot.uz/index.php/economy/article/view/4757>
13. Рахимов М.Ю. Иқтисодиёт субъектлари молиявий ҳолатининг таҳлили. Ўқув қўлланма.-Т.: "Iqtisod-Moliya", 2013. -390 б.
14. Қличев, Б. (2021). Хўжалик юритувчи субъектларда ишбилармонлик фаоллиги таҳлили. *Актуар молия ва бухгалтерия ҳисоби*, 1 (3)-сон, 1-9. Retrieved from <https://finance.tsue.uz/wp-content/uploads/2021/06/4.-Қличев-Б.pdf>
15. Қличев, Б. (2021, сентябрь 30). Мехнат мотивациясида моддий рағбатлантириш таҳлили. Молия-банк тизимида илм-фан, таълимнинг инновацион инфратузилмасини шакллантириш ва ривожлантиришда тошкент молия институтининг ўрни. Конференция материаллари тўплами, Тошкент, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531256>
16. Klichev, B. (2014). Бошқарув ҳисобида баҳо шакллантиришни такомиллаштириш масалалари. *Молия*, 2014(5), 10–15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10522860>
17. Султанов Махмуд Ахмедович. (2023). ИНВЕСТИЦИЯ ФОНДЛАРИДА ДИВИДЕНД СИЁСАТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ.

- World Scientific Research Journal, 16(1), 163–169. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2714>
18. Қличев, Б. (2021). Инновацион фаолиятда асосий воситалар таҳлилини ташкил этиш масалалари. Инновацион иқтисодиёт: муаммолар, таҳлил ва ривожланиш истиқболлари. Қарши, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531216>
 19. Sultanov, M. (2023). Features of Dividend Allocation and Taxation in Investment Funds of Uzbekistan. *Asian Journal of Technology & Management Research (AJTMR) ISSN, 2249(0892)*.
 20. Tulaev, M. (2020). Учет корпоративных облигаций. *Архив научных исследований, 1(25)*. извлечено от <https://ejournal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/2783>
 21. Samadova Nargiza Rasulovna. (2022). ANALYSIS OF INDICATORS REPRESENTING THE ECONOMIC POTENTIAL OF ECONOMIC ENTITIES AND ITS DISTINCTIVE FEATURES. *European Journal of Research Development and Sustainability, 3(11)*, 108-111. Retrieved from <https://www.scholarzest.com/index.php/ejrds/article/view/2960>
 22. Sagdillayeva, Z. A. (2023). BUSINESS ANALYSIS IS A NEW DIRECTION OF ANALYTICAL WORK. *Intent Research Scientific Journal, 2(6)*, 93-104.
 23. Asanalievna, S. Z. (2022). ASSESSMENT OF THE FINANCIAL STABILITY OF THE ENTERPRISE. *湖南大学学报 (自然科学版), 49(10)*. Retrieved from <https://johuns.net/index.php/publishing/454.pdf>
 24. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2023). TAX POTENTIAL AS AN INDICATOR OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGION. *European Journal of Emerging Technology and Discoveries, 1(8)*, 41–45. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/305>
 25. Yuldasheva Umida Asanaliyevna. (2023). THEORETICAL APPROACHES TO THE CONCEPT OF "TAX POTENTIAL" AND METHODS OF ITS ASSESSMENT. *European Journal of Emerging Technology and Discoveries, 1(8)*, 21–25. Retrieved from <https://europeanscience.org/index.php/1/article/view/302>
 26. Tulaev, M. (2021). МҲҲС БҮЙИЧА МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ: ТАЙЁРЛАШ ВА АВТОМАТЛАШТИРИШ. *Архив научных исследований*.
 27. Tulaev, M. (2019). Финансовая отчетность: на пути соответствия национальным и международным стандартам. *Архив научных исследований, 1(1)*. извлечено от <https://ejournal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/723>
 28. Tulayev M., Axmedov A. (2023). Balansning tarkibiy tuzilishi va unga ta'sir etuvchi omillar. *YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 8*, 71-77
 29. Тулаев Мирзакул Саламович. (2023). КОРХОНАЛАРНИНГ МОЛИЯВИЙ ФАОЛИЯТИНИ ТАШҚИ АУДИТОРЛАР ТОМОНИДАН ТЕКШИРИШ МАСАЛАЛАРИ . World Scientific Research Journal, 16(1), 252–258. Retrieved from <http://wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2724>

30. Tulayev M. (2023). Moliyaviy hisobotning halqaro standartlari bo'yicha moliyaviy hisobot: tayyorlash va avtomatlashtirish. YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT, 6, 134 -138.
31. Yakubov U. (2021). IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND METHODOLOGY IN ORGANIZATION OF JOINT VENTURES. Экономка и бизнес: теория и практика.. 4-2 (74). ISSN 2411 0450.
32. Yakubov U. (2022). MODELING THE ANALYSIS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY. Web of scientist: International scientific research journal ISSN: 2776-0979, Volume 3, Issue 2
33. Yakubov Ulugbek. (2023). ISSUES OF ASSESSING THE JOINT ACTIVITY OF BUSINESS ENTITIES. *American Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 14, 57–61. Retrieved from <https://ajird.journalspark.org/index.php/ajird/article/view/557>.
34. Якубов, У. (2023). КОРХОНАНИНГ ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТИНИ КОМПЛЕКС ТАҲЛИЛИ. *Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук*, 3(4), 132–139. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/EJLFAS/article/view/12603>.
35. Қличев, Б. (2022). Истеъмолчи манфаатлари асосида маҳсулотга баҳо шакллантириш масалалари таҳлили. *Iqtisodiyot: tahlillar va prognozlar*, 4 (20)-сон, 170-175.
36. Қличев Бахтиёр Пардаевич. (2023). ОПЕРАЦИОН ФАОЛИЯТ НАТИЖАЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ КЎРСАТКИЧЛАР ТАҲЛИЛИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 182–188. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2876>
37. Файзиёв, Ф. А. (2023). ЎЗБЕКИСТОНДА ЎЗИНИ ЎЗИ БАНД ҚИЛИШ: РИВОЖЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ ВА СОЛИҚ ТИЗИМИДАГИ ЎРНИ. *Gospodarka i Innowacje.*, 42, 426-434. https://gospodarkainnowacje.pl/index.php/issue_view_32/article/view/2099
38. Файзиёв Фаррух Абдуллахожаевич. (2023). КЎЧМАС МУЛКНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 232–247. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2881>
39. Курбонов, М. (2020). Зарубежный опыт эффективного использования финансовых ресурсов государственных целевых фондов. *Экономика И Образование*, 1(5), 163–166. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economy_education/article/view/4823
40. Pardayevich, K. V. (2023). Analysis of the Maximum Volume of Production in Cement Production Enterprises in Uzbekistan. *International Journal on Economics, Finance and Sustainable Development*, 5(6), 1-8. Retrieved from <https://journals.researchparks.org/index.php/IJEFSD/article/view/4460>
41. Курбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТНИ СОЛИҚҚА ТОРТИШ ТАРТИБИ. *World Scientific Research Journal*, 21(1), 176–181. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2875>
42. Қличев, Б. (2021, ноябрь 19). Ички аудит хизмати фаолиятида иқтисодий таҳлилни такомиллаштириш масалалари. Рақамли иқтисодиёт шароитида

- солиқ маъмуриятчилиги ва халқаро солиққа тортиш механизмини такомиллаштириш. Халқаро конференция материаллари тўплами. Тошкент, Ўзбекистон. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10531234>
43. Пардаев Файзулла Ғаффарович, & Мухиддин Абдуллаевич Қурбонов. (2023). ИСТИҚБОЛДА ҚЎШИЛГАН ҚИЙМАТ СОЛИҒИ ХИСОБИНИ ЮРИТИШДА АВТОМАТЛАШТИРИЛГАН ДАШБОРДЛАРДАН САМАРАЛИ ФОЙДАЛАНИШ. World Scientific Research Journal, 21(1), 189–196. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2877>
 44. М.Ю.Рахимов. (2023). МОЛИЯВИЙ ҲИСОБОТ ТАҲЛИЛИ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР. World Scientific Research Journal, 21(1), 211–220. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2879>
 45. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА БЮДЖЕТ НАЗОРАТИНИНГ ТИЗИМЛИ ТАҲЛИЛИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 197–210. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2878>
 46. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА НАЗОРАТ ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ. World Scientific Research Journal, 21(1), 221–231. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2880>
 47. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА ДАВЛАТ МОЛИЯВИЙ НАЗОРАТИ ВА УНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 248–259. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2882>
 48. Мухиддин Абдуллаевич Қурбонов, & Эргашев Уйғун Жабборович. (2023). КАМЕРАЛ СОЛИҚ ТЕКШИРУВИДА ИНСОН ОМИЛИНИ КАМАЙТИРИШДА СМАРТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 260–268. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2883>
 49. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТНИ КАМАЙТИРИШДА ЭКСПОРТ-ИМПОРТ ОПЕРАЦИЯЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 269–275. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2884>
 50. Қурбонов Мухиддин Абдуллаевич. (2023). ХУФИЁНА ИҚТИСОДИЁТГА КУРАШИШ ЖАРАЁНИДА БЮДЖЕТ ИНТИЗОМИНИ МУСТАҲКАМЛАШНИНГ ЗАРУРЛИГИ. World Scientific Research Journal, 21(1), 153–165. Retrieved from <http://www.wsrjournal.com/index.php/wsrj/article/view/2873>
 51. Nargiza Samadova. (2023). INFORMATION SOURCES OF ECONOMIC COMPETENCE ANALYSIS OF ECONOMIC SUBJECTS AND THEIR CLASSIFICATION. *Academia Repository*, 4(12), 278–283. Retrieved from <https://academiarepo.org/index.php/1/article/view/290>